Turkish Studies

Volume 14 Issue 4, 2019, p. 2515-2524

DOI: 10.29228/TurkishStudies.23281

ISSN: 1308-2140

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 10.06.2019

✓ Accepted/Kabul: 10.08.2019

📅 Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (09.07.2019)-Referee 2 (26.07.2019)

This article was checked by iThenticate.

SPORDAKİ MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞININ ŞİDDETE YANSIMASI ÜZERİNE DERLEME ÇALIŞMASI

Oktaý KIZAR* - Cumaali YAVUZ**

ÖZ

Amaç: Bu derlemenin amacı dünyada sporda milliyetçilik algısının spora şiddet bağlamında yansıması incelenmiştir. Saldırganlık ve şiddet toplumsal eylemlerde birbirini tanıyan birey ya da gruplar arasında gerçekleşmektedir. Bireylerin, grup içinde yer alabilmenin vermiş olduğu güvenle eylemlerinde sapma görülmesi ve şiddet eylemlerine yönelmesi tarzında karşımıza çıkabilmektedir. Bu durum fanatizmin şiddete kaynaklık oluşturduğu görüntüler olarak anlaşılabilmektedir. Fanatizm ve şiddet toplumsal kökenli meselelerin dışa vurma biçimi olarak nitelenen bir toplumsal sorundur.

Yöntem: Araştırma verileri Web of Scinece, Google scholar veri tabanlarından sporda milliyetçilik, fanatizm ve şiddet ile ilgili çalışmalarda verilerin betimsel tarama ve derleme yöntemiyle incelenerek elde edilen bilgilerin yorumlanmasıyla oluşturulmuştur.

Bulgular: Web of Scinece, Google scholar veri tabanlarının betimsel tarama yöntemi ile sporda milliyetçilik, fanatizm ve şiddet ile ilgili 54 çalışma incelenmiştir. 54 çalışmanın içerisinde, yinlendiği belirlenen 20 tanesi çıkarılmıştır. Ayrıca derleme çerçevesinde, çalışmalarının ayrıntılı incelenmesi yapılarak 34 çalışmanın tam metnine ulaşılamadı. Sadece özet bölümüne erişim sağlanan 12 çalışma da çıkarılmıştır. 22 çalışmadaki veriler betimsel tarama ve derleme yöntemi ile incelenerek sporda milliyetçilik, fanatizm ve şiddet ilişkisi araştırmacılar tarafından yorumlanmasıyla çalışma oluşturulmuştur.

Sonuç: Sporda şiddetin tarzı çok farklı biçimlerde günümüzde toplumsal ve bireysel biçimde karşımıza yoğunlaştığı görülmektedir. Seyirciler arasındaki milliyetçilik algısının tezahürat kültürü gözlemlemek ve yorumlar yapabilmek açısından önemlidir. Bunun için seyircinin bir savaşa ya da festivale gider gibi aşamayı bir bütün içinde incelemek gerekir. Sporda aşırı milliyetçilik yaklaşımlarının şiddet olgusu

* Sorumlu Yazar, Dr. Bingöl Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, E-posta oktaykizar@hotmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, E-posta: cyavuz@firat.edu.tr

olarak toplumlarda farklı derecelerde sürekli olarak rastlanmaktadır. Milliyetçilik söylemi futbolda, medya gücü ile bizi her an ziyaret eden bir arkadaş gibi olmaktadır. Kullanılan dil ve üslubun yanında değil görüntüler ve semboller ile üretilen milliyetçilik; futbol aracılığıyla geçmişle sürekli bir ilişki kurma çabası kurulduğu görülmektedir. Sporun yapısından dolayı yarışmacı özelliği nedeniyle biz ve onlar ayrimından güç alabilmektedir. Özellikle ülkelerin Milli takımların maçları öncesi futbol spor bağlamından çıkarak milliyetçiliğin farklı anlamların üreticisi olduğu görülebilmektedir

Sonuç olarak sporda bölgesel milliyetçilikte şiddet olaylarını, bireysel ve toplumsal nitelikler taşıdığı görülmektedir. Taraftarların kişisel anlayış kesikliği nedeniyle kült kimliği psikolojik bir savunma aracı olarak milliyetçilik algısını geliştirerek tuttuğu takımın başarısı ve bu takımın bir üyesi olma anlayışını tezahürat kültürüne yansıtıldığı görülmektedir. Milliyetçi taraftarlık anlayışı fanatizme dönüşünce taraftar ve taraftarlarda ezikliğini unutma aracı olarak grup içinde şiddet eylemine dönüşebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, şiddet, tezahürat, milliyetçilik.

REVIEW STUDY ON THE REFLECTION OF THE IDEA OF NATIONALISM IN SPORT

ABSTRACT

Aim: The aim of this review is to investigate the reflection of nationalism perception in the world in the context of violence to sports. Aggression and violence take place between individuals or groups who know each other in social actions. It can be seen in the style of individuals deviating from their actions with the confidence given by being able to take part in the group and turning them to acts of violence. This situation can be understood as the images that fanaticism is the source of violence. Fanaticism and violence are a social problem that is characterized by the outward expression of social issues.

Method: The data of the research was formed by analyzing the data obtained from the studies of nationalism, fanaticism and violence from the Web of Scinece, Google scholar databases by descriptive scanning and compilation method.

Results: Web of Scinece, descriptive scanning method of Google scholar databases were examined 54 studies on nationalism, fanaticism and violence in sport. Out of 54 studies, 20 of them were determined to be repeated. In addition, within the framework of the review, the full text of 34 studies could not be reached by making detailed studies. Twelve studies, which only provide access to the summary section, have been omitted. The data in 22 studies were analyzed with descriptive scanning and compilation method and the study was created by interpreting the relationship between nationalism, fanaticism and violence in sports.

Conclusion: It is observed that the style of violence in sports is concentrated in many different forms today in social and individual form. The perception of nationalism among the audience is important to

observe and interpret the culture of cheering. For this, it is necessary to examine the whole stage as a spectator goes to a war or a festival. Extreme nationalism approaches in sport have been observed in different degrees in societies as violence. The discourse of nationalism is like a friend who visits us in football and media power. The nationalism produced by images and symbols, not the language and style used; It is seen that there is an effort to establish a continuous relationship with the past through football. Due to the nature of the sport, the competitor can take power from the distinction of us and them. It can be seen that nationalism is a producer of different meanings, especially in the context of countries' national sports matches. As a result, it can be seen that in sport, it is seen that there are violent incidents and individual and social characteristics in regional nationalism. The cult identity as a psychological defense tool due to the lack of personal understanding of the fans is reflected in the culture of cheering by the success of the team and the understanding of being a member of this team by developing the perception of nationalism. When the nationalist fanatic approach turns to fanaticism, it can turn into an act of violence within the group as a means of forgetting supporters and fans.

STRUCTURED ABSTRACT

Aim: Violence, drugs, gambling, murder, abuse are the most important problems that we face in today's world. In recent years, it has been observed that the violent incidents that occur especially in sports fields are increasing. It is seen that many violent events affected by nationalism movements in national team matches in other sports branches, especially football. Violence in sports environments undermines the peaceful perception of sports, especially because of nationalism. In recent years, nationalism in sports has significantly expanded in countries. In recent years, there is a common consensus that sport is a peaceful universal phenomenon that brings people together regardless of language, religion and race.

The aim of this review is to investigate the reflection of nationalism perception in the world in the context of violence to sports. Aggression and violence take place between individuals or groups who know each other in social actions. It can be seen in the style of individuals deviating from their actions with the confidence given by being able to take part in the group and turning them to acts of violence. This situation can be understood as the images that fanaticism is the source of violence. Fanaticism and violence are a social problem that is characterized by the outward expression of social issues.

Method: The data of the research was formed by analyzing the data obtained from the studies of nationalism, fanaticism and violence from the Web of Science, Google scholar databases by descriptive scanning and compilation method.

Results: Web of Science, descriptive scanning method of Google scholar databases ere examined 54 studies on nationalism, fanaticism and violence in sport. Out of 54 studies, 20 of them were determined to be repeated. In addition, within the framework of the review, the full text of 34 studies could not be reached by making detailed studies. Twelve

studies, which only provide access to the summary section, have been omitted. The data in 22 studies were analyzed with descriptive scanning and compilation method and the study was created by interpreting the relationship between nationalism, fanaticism and violence in sports.

Conclusion: It is observed that the style of violence in sports is concentrated in many different forms today in social and individual form. The perception of nationalism among the audience is important to observe and interpret the culture of cheering. For this, it is necessary to examine the whole stage as a spectator goes to a war or a festival. Extreme nationalism approaches in sport have been observed in different degrees in societies as violence. The discourse of nationalism is like a friend who visits us in football and media power. The nationalism produced by images and symbols, not the language and style used; It is seen that there is an effort to establish a continuous relationship with the past through football. Due to the nature of the sport, the competitor can take power from the distinction of us and them. It can be seen that nationalism is a producer of different meanings, especially in the context of countries' national sports matches. As a result, it can be seen that in sport, it is seen that there are violent incidents and individual and social characteristics in regional nationalism. The cult identity as a psychological defense tool due to the lack of personal understanding of the fans is reflected in the culture of cheering by the success of the team and the understanding of being a member of this team by developing the perception of nationalism. When the nationalist fanatic approach turns to fanaticism, it can turn into an act of violence within the group as a means of forgetting supporters and fans.

The discourse of nationalism is like a friend who visits us at any moment with the power of media in football. It is seen that nationalism produced with images and symbols along with the language and style used, an effort to establish a continuous relationship with the through football. The competitive feature of sport can reveal discrimination. In particular, it can be seen that nationalism is a producer of different meanings by leaving the context of football sports before the matches of national teams. There are many sources of violence in sports. These; feature of the game played, athletes, referees, sports managers, grandstand leaders, coaches, fans, can be listed as written and visual media. This study is thought to contribute to the understanding of the relationship between sports and nationalism.

Keyword: Sports, violence, cheer, nationalism

Giriş

Sporun siyasetle birlikte anıldığı ülkemizde sporun bir imaj algısı olarak kullanıldığını görmekteyiz. Stadyumlar siyaset ve milliyetçilik algısının sık oranda kullanılması nedeniyle stadyumlar tuhaf bir hesaplaşma ya da duruşma salonuna dönüştüğü görülebilmektedir. İzleyici sandalyelerinde taraftar, sanık sandalyesinde rakip takım oturtulup ve ilk düdük beklenmeden ifadeler alınabilmektedir. Tezahürat bir savunma ve bir saldırı mekanizması olarak kullanılmaktadır (Arhan, 2012). Toplumsal kısımlarda futbol "yapılışında" milli kimliğin çatısı oluşturulmasında bir araç olarak kullanılmaktadır. Bunun yanında etkin, mütecaviz, baskın erkeklik mitolojinin cisimleşmesinde önemli rol oynar. Ayrıca çile ve hedonizm gibi vücuda ilişkin ahlâk kategorilerin beden bulmasında önemli katkıya sahiptir (Erdoğan, 1993).

Türkiye'deki maçlarda kullanılan bölgesel dil ve tezahüratların milliyetçilik algısının seyirci üzerinde yanlış anlaşılmalara sebep vermektedir. Bunun neticesinde şiddet algısının taraftarlar arasında eyleme dönüşmektedir. Atılan sloganlar arasında halkın dil yapısı, kültürü veya resti bunun üzerinden şiddete dönüşen bir üstdil ve eylem olabilmektedir.

Saldırganlık ve şiddet toplumsal olaylarda daha çok birbirlerini daha önce tanıyan birey veya gruplar arasında gerçekleşebilmektedir. Bireylerin, grup içinde yer alabilmenin vermiş olduğu güvenle eylemlerinde inhiraf görülmektedir. Bunun neticesinde şiddet eylemlerine yönelerek karşımıza çıkmaktadır. Şiddete kaynaklık oluşturduğu görüntüler olarak fanatizm anlayışı olarak anlaşılabilir. Fanatizm ve şiddet toplumsal temelli sorunların dışa vurma biçimi olarak nitelenen bir toplumsal sorundur.

Taraftarların destek kültür dili içinde argo kültür yapısının birçok örneğini bulunmaktadır. Argo kelimeler genellikle milliyetçilik kavramıyla iç içe olabilmektedir. Tezahüratta argo dil kullanımı geleneksel destek kültürü bizim için çok yeni olduğunu söylenebilir.

Toplum yapısının vahdeti ve devamlılığı esaslı normlara uymaya bağlıdır. Bununla birlikte belli başlı sosyal değerleri benimsemeyle de ilişkili olduğu söylenebilir. Dinamik bir yapıyı benimseyen, ortak normlara ve sosyal değerlere karşı sahip olan bir toplumda her zaman bir görünüm vardır. Bir toplumun yapısal düzenliliğini tehdit eden davranışlar olarak sapma ve suç söylenebilir. Durkheim, (1985), bir suç anlayışının patolojik olarak çözüm üretilmesini eleştirir.

Durkheim'a, göre; Bir toplum yapısında sapma ve suça artı işlevler vermek, bu oran beklentilerinin altında veya üstü ile sonuçlanabilmektedir. Ancak bu hâl sosyal yapıda patolojik bir duruma işaret eder. Durkheim buna "anomi" der. Merton sapma anlayışını farklı bir anlam yükleyerek anomi kelimesini temel alarak, bireysel davranışlar düzeyinde ve sosyal nedenleriyle açıklar. "Merton'a göre anomi kelimesi ise, kültürel norm ve amaçlardır. Ayrıca bireyi bunlara uygun ve düzenli davranmaya zorlayan sosyal yapı arasında ki kopma hâldir diye tanımlar. Ayrıca kültürel yapı ile sosyal yapı arasındaki gerilimlerin ve uyumsuzlukların, disfonksiyonel bir nitelik taşıdığını söyler. Bununla birlikte Merton toplumsal değişme aracı olduğunu da söyler. Bu ayrılmalar nicel ve nitel bakımdan önem kazandığı oranda, kültürel yapı (değer, norm ve amaçlar) çoküm tehlikesi yaşayabilir" (Tolan, 1983).

Ergil'e göre sapma olgusu, toplumsal normlara ters düşen eylem olarak tanımlanmaktadır. Bu normların bilimsel açıdan sınırlıklarını belirlemek güç bir kavramdır. Sapma, normları uygulayan ve intizamlı davranış biçimlerinde ısrar eden otoriteye başkaldırmaktır. Sapmaların çoğu hata eylemekten kaynaklanır (Ergil, 1984).

Milliyetçilik Anlayışının Spora Şiddet Olarak Yansıması

Milliyetçilik, karmaşık sosyal ve siyasî düzenlemelere bir anlam yaratma tarzıdır. Bu süreçte üretilen anlam toplumdaki tüm bireylere ve gruplara bir şekilde empoze etme etkinliğini içerir. Toplumsal ve ekonomik belirsizliğe bir tepki olarak sosyal kimlik arayışı, kolayca ulusal kimliğin kurulabilir. Bu da diler tüm kimlikleri bastırarak bir muhafazakâr milliyetçilik duygu ve iddiasına dönüşebilmektedir. Özellikle profesyonel spor, "yenilecek, alt edilecek" simge ve inanç kümelerinin üretir. Bu da aynı olmayan "biz"in içindeki gerçek farklılıkların silebilmektedir. Yani bir "ütopik ulus birliğinin kurulması için çok uygun bir ilişkisel mekân sunmaktadır (Mutlu, 1996).

Fanatizm ya da holiganizm farklı görüşlere, fikir ya da ideolojilere aşırı şekilde bağlılıktır. Bununla birlikte tavizsiz ve katı bir davranış yapısından doğan bir akım olarak tanımlanmaktadır. Fanatikleşen birey ya da topluluklar kendilerini topluma kabul ettirmek için değişik yollar arayabilirler" (Erkal ve Diğerleri, 1997). Taraftarlık anlayışını belirleyen ana etmen ne kadar ülkemizi için geçerli olmasa da bölgecilik anlayışı olduğunu söyleyebiliriz. Bunun ifade ettiği anlam o bölgenin insanların futbol takımını desteklemeleri olarak ifade edilebilir. "Ülkemizde basın

takım ve taraftarlık algısında ulusal gazete-yerel gazete ayrımı yapar gibi bir ulusal takım ve yerel takım ayrımı yapmaktadır” (Kozanoğlu, 1996).

Toplumsal kriz dönemleri dışında alışlagelmiş bir dil kültürü olarak bunu devam ettirdiklerinin görmekteyiz. Bu ayrım dilini gazetelerin format ve dil uyumları içerisinde görünür kılınmaktadır. Kullanılan ortak ve birleştirici dilin parçaları olan “biz” ve hedef gösteren “onlar” söylemleri çok kullanılmaktadır. Milli kimliği anlayışını göze batmayacak şekilde her gün yeni baştan üretirler (Billig, 1995). Sürekli milliyetçilik ile anılan erkeklik ve militarizm algısının, futbolla yan yana anıldığı görülmektedir (Bora, 2013). Milyonlarca insanın oluşturduğu hayali topluluğun, on bir kişilik takımda gerçekmiş gibi görünmesinden” bahseder Hobsbawm (2007). Bu anlayışının temelinde futbolun, “biz” ve “öteki” algısını defaten yinlendiğini belirtmektedir.

Ulus meydana getiren kültürün yaşatılmasında, bireylere önemli görevler düşmektedir. Aynı koşul içerisinde bile farklı izdüşümleri yol açan milliyetçiliğin tüm farklılıklarını törpüleyen nesne “milliyetçilik söylem şeklidir. Milli kimlik yapısının oluşmasında etkili olan sürekli olarak üretilebilmek için o ulusun öznelere ihtiyaç duymaktadır. Kriz ya da başarı dönemlerinde üretilen söylemler aracılığıyla milliyetçilik kendisini yeniden inşa eder. “Biz”, “onlar”, “burası” gibi kelimeler; farklı mitler ve semboller aracılığıyla milliyetçi söylem, kendi sınırlarını çizerek öznelere de bu sınırlar içerisindeki aidiyetine vurgu yapar (Durur, 2011). Mesela bayrak, bir milletin kültürünün en önemli simgelerinden biri olmanın yanı sıra kutsal olarak da kabul edilebilir. Böylece bir milletin tarihinin somut bir göstergesi olarak yorumlanabilir (Smith, 1999). Milletin çıkar ve değerlerinin üstünlüğü, milletin tek meşruiyet kaynağı olarak görünmesi ve dünyanın ikili kategorilere ayrılması. Bir milletin kendisini en üstün olarak tanıttak tarihsel altyapının kurulması, milleti oluşturan bireylerin kişisel çıkarlarını bir kenara bırakarak millet adına en üstün çıkarları hedeflemesi ve bu uğurda diğer herkesi ötekileştirerek mücadeleye hazır hale gelmesi, milliyetçi söylemi canlı tutar (Anadolu, 2013). Bunun yanında Elias, özellikle tüm dünyada yaygın olan futbolda yer alan milli maçların “milletler arasındaki mücadelenin barışçı bir tarzda yürütülmesine zemin oluşturan milli futbol maçlarının, olağanüstü iyi bir ‘sübab’ olduğunu” belirtir (Bora ve Erdoğan, 2012).

Eleştirel söylem analizi ise “sosyal yapıdaki güç ve hüküm ilişkisinin yasallaşması, onaylanması, meşrulaşması, dönüşmesi ve yeniden yapılandırılması veya bunlara meydan okunması” üzerine odaklanmaktadır (Van Dijk, 2003). Ayrıca fikirlerin kendilerini nadir tarzda yazıda ve konuşmada açığa vurmaktadır. Bununla birlikte direkt olmayan fikirlerin kontrolünün onun yeniden hayat bulmasının genel davranışlar ve spesifik insan modelleri üzerinde daha etkili olduğunu belirtmektedir (Van Dijk, 1995).

Bu bakış açısının, makalede bahsedilen taraftar milliyetçilik anlayışının nasıl üretildiği konusu ile yakından ilişki içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. Kitle iletişim araçları, spor aracılığıyla başka bir kurumun gerçekleştirmekte zorlanacağı “bütünleşme ve imgelemsel” birlik duygusunu var ettiğini söyleyebiliriz (Mutlu, 1996).

Futbol kulübü belli bir kimlikte olan bölgeye ait bir alt kültür kavramı olabilmektedir.. İngiltere’de Manchester United dokuma işçilerin takımı olarak bilinmektedir. Arsenal taraftarları ise silah fabrikası çalışanlarının takımı olarak bilinir.

Ayrıca Nottingham Forest takımının taraftarları ise kömür işçileri çoğunluktadır Liverpool takımının taraftar kitlesi ise liman çalışanlarından oluşmaktadır. İskoçya’da büyük rekabet anlayışının temeli olan Celtic ve Glasgow Rangers kulüplerinin seyircilerinde de kimlikel farklılıktan söz edebiliriz. Celtic takımı Katoliklerin taraftarların kulübü olarak bilinmektedir. Glasgow Rangers takımının taraftarları ise Protestanlardan oluşmaktadır. İspanya’da Barcelona ve Real Madrid takımlarının rekabetinde benzer özellikler vardır. “Barça-Katalan seyircilerinin –Real Madrid taraftarlarının düşman olarak görmelerinin sebebi Real Madrid takımını merkezi iktidarla

özdeşleşmiş olduğunu söyleyebiliriz” (Sert, 2000). İspanya’da Barcelona taraftarları Katalanlar olarak, Real Madrid taraftarları ise Kralcılar olarak vasıflanmaktadır. “Faşist diktatör Franko’nun iktidar gücünü devam ettirmesinde Real Madrid takımının başarısı çok önemli bir etkidir. Futbolun kitleleri kuşatan özelliğinin bilincinde olan Franco, bunu çok iyi kullandı” (Sert, 2000).

Çavuskevsku devrinde Romanya’daki Steaua Bükreş takımının, iktidar gücünü devam ettirmesi olarak bakılmaktadır. Futbolun siyasetle iç içe geçmesi ülkemizde de kendisini göstermektedir. Her ne kadar fanatizm futbol olgusu ile iç içe değerlendirilmesi gereken bir kavram olmakla birlikte, fanatizm ideoloji, siyaset, din alanında da kendini gösterir. Fakat bu mit ve efsaneler ile birlikte futbol; milliyetçilik yaklaşımı sadece kazanımları değil zayıfları da hatırlatması gerekir. Sahada ve saha dışında alınan “temsili” yenilgi, aynı mikro tarih içeriğinde yer alan kayba duyulan öfkeyi yeniden yüzeye çıkarabilmektedir. Kısacası milliyetçi söylem yapısı başarıda değil, başarısızlıkta tepki olarak “öteki”yi içerebilmektedir. Milli takım ve milli oyuncuya olan sahiplenme, bu kavramları “anıtsal totemlere” dönüştürebilmektedir. Bununla birlikte yaşanabilecek çelişkiler ulusal melankoliyi beraberinde getirebilir (Kılıçbay, 2014).

Fanatizm

Fanatizm düşüncesi öğretiler aşırı şekilde bağıllık sonucu ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda bireyin, psikolojik ve fiziksel yapıya zarar verici şiddet davranışlarına dönüşebilir. Fanatizm, insana ve yaşadığı koşullara ait etkenler belirleyicidir. Bu etkenlerin etkileşimi sonucunda “Fanatikleşen kişi ve topluluklar kendilerini topluma ikrar ettirme yollarını araştırırlar” (Erkal ve Diğerleri, 1997). Bu arayış inanışların, spor, siyaset ve dinsel ve ideolojik tarzları ile toplumsal bütünlüğe zarar verici düzeylerde yaşanabilir. Şiddet olgusu, güç ve sapma eğilimlerinin davranışsal boyutunu oluşturur. Bununla birlikte şiddetin genetik, sosyal, kültürel ve tarihî yönüde bulunmaktadır.

Fanatizmin ortaya çıkış şekilleri siyaset, inanç ve ideoloji alanında incelenmiştir. Holiganizmle fanatizmin bağlantısı ile şiddet şekli olarak araştırılmıştır. Sporda fanatizm ve şiddet olaylarında yatan sebepler farklı olabilmektedir. Bunlar bireysel (psikolojik) ve toplumsal boyutlarıyla incelenerek çözümler getirmeye çalışılmaktadır.

Şiddet, insanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik her türlü maddi ve manevi olumsuzluk olarak tanımlanmaktadır. Bu olumsuzluğun temelindeki iki kavramdan biri güç, diğeri saldırganlık olarak tanımlanmaktadır. Güç ve saldırganlık kelimelerinin ele alınış tarzı şiddet ifadesini daha iyi anlaşılır kılabilir. Güç: Bir olaya neden olan her türlü devinim olarak tanımlanabilir. Saldırganlık kelimesi “hâkim olmak, galip gelmek yönetmek amacıyla güçlü, şiddetli, etkili bir tutum, eylem olarak tanımlanır. Ayrıca bir durumu bozma, engel, boşa çıkarmaya karşı hasımca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya sabotaj edici (yıkıcı, yok edici) amaç taşıyan bir davranış” (Erten ve Ardali, 1996) olarak tanımlanabilir. “Güç” ve “saldırganlık” kavramının şiddetle ilişkisi doğrusaldır. Şiddetin şekli kişi, grup veya topluma zarar verici keyfiyette saldırgan bir meyil içinde kullanılması olarak söylenebilir. Saldırganlık ise şahsî düzeyde içgüdüsel bir eylem olarak tanımlanır. Bazen de sosyal yapıda kolektif bir etkileşimin ürünü olarak tanımlanır. Saldırganlık ve şiddet hareketlerinin ortaya çıkma nedenlerinin belli ölçülerin önemli olduğunu bilim dünyası bugün kabul etmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998). Birinci bakış açısı, şiddetin biyolojik yönüne işaret ederken, ikinci bakış açısı sosyal etkenleri öne çıkarmaktadır.

Futbolda holigan, fanatizm ve şiddet kavramlarını incelediğimizde karşımıza çıktığını görmekteyiz. Holigan; “Taraftarlığı şiddet boyutuna ulaştıran, çevresine zarar veren ve azgınca eylemlerde bulunan kimse olarak tanımlanır” (Şahin, 2003).

1964 Lima (Peru)’da 24 Mayıs günü Tokyo olimpiyatları eleme grup karşılaşması yapıldı. Bu olimpiyatta tribünde olaylar Peru-Arjantin müsabakasında hakemin, Peru takımın golünü iptal

edince meydana gelmiştir. Çıkan olaylar sonunda 320 kişinin hayatını kaybetmiştir. Ayrıca 17 Kasım 1984 günü Cali- Amerika Pascal Guerrero Stadı'ndaki maç sonunda çıkan olaylardan dolayı 24 kişi ölmesi ile sonuçlanmıştır.

Belçika'nın Heysel stadında oynanan 1985 senesinde Liverpool-Juventus maçında olaylardan dolayı 39 kişi hayatını kaybetmiştir. Benzer olaylar Türkiye'de de yaşanmıştır. 17 Eylül 1967 yılında Kayserispor-Sivasspor maçında meydana gelmiştir. Resmi kayıtlara göre müsabakada 40 kişi ölmüş, 300 kişi yaralanmıştır" (Şahin, 2003). Bu hazin olayın sonucunda iki şehrin arasında yıllarca devam eden düşmanlıklar meydana gelmiştir.

Türk gazete ve iletişim araçlarında şiddet ve milliyetçilik içeren söylemleri Avrupa Kupası futbol maçlarında en üst seviyeye ulaştığını görülebilmektedir. İngiltere'nin Leeds United ve Galatasaray takımları 2000 yılı Nisan ayında UEFA Kupası müsabakasında karşılaştılar. Maç öncesi çıkan olaylarda bıçaklanıp ve dövülerek İstanbul'a gelen İngiliz seyircilerinden 2 kişi taksim meydanında öldürülmüştür. Ertesi gün oynanan maçı Galatasaray 2-0 kazanmıştır. Tüm bu örneklerin sayısını arttırmak mümkündür.

Özellikle uluslararası karşılaşmalarda şiddet eylemlerini içeren milliyetçilik rüzgârları toplumların kültürel farklılıkları ile farklı şiddet noktalarına taşıyabilmektedir (Sert, 2000). Türkiye ile İtalya arasında yaşanan politik gerginlik iki taraf arasında bir hafta sonraki spor karşılaşmasına yansıdığı görülmüştür. Galatasaray-Juventus şampiyonlar ligi grup maçı futbol müsabakası havasından çıkmış, basın ve iletişim araçlarının körüklemesiyle maç bir 'milli dava' durumuna gelmiştir.

Farklı olarak şiddete engel olmak ve devletlerarasındaki hasımlıkları yok etmek için insanlar tarih boyunca sporu kullandıklarını görmekteyiz. Olimpiyat oyunlarını bunlara birer örnek olarak verebiliriz. Bulunduğumuz ortam ve koşullar bir anlamda sporu savaş havasına çevirebilmektedir. Herhangi bir fanatik anlayış tarzına göre farklı seçeneklerden bahsetmek olanaksızdır. Onun için dünya iki taraflıdır. Kendisinin taraf olduğu 'iyi' ve diğerlerinin taraf olduğu 'kötü' taraf bulunmaktadır. Fanatizmde şiddet mecburi bir olgu gibidir. "Fanatizm bir kişinin elinde milliyetçilik şovenizme, inanç taassuba, takım taraftarlığı holiganizme, parti sempatanlığı partizanlığa, yönetmek hükmetmeye, ciddiyet asık suratlılığa, disiplin de zorbalığa dönüşebilmektedir" (Demirci, 2001).

İnanç sistemleri sert ideolojiler, ırkçılık, dinsel ve mezhepsel inançlar fanatik yorumlar, kurtarıcılık iddiasındaki tüm siyasal eylem ideolojiler insanlığın kurtuluşu adına, düşmanla mücadelede feda edilmesi gereken anlamsız bir ayrıntı olduğunu vurgularken, bireyi önemsiz saymaktadırlar (Kongar, 2002).

2002 yılı Haziran ayında Milli takımın Dünya 3.'lüğü futbolun sadece futbol olmadığını somut bir misalidir. Milliyetçilik duygularıyla yoğun bir şekilde harmanlanan "ulusal bütünlük" toplumun genelinde öne çıkarılmıştır. Bu şekilde farklı bir dünyayla trans haline geçilmesinde sağlanmıştır. Ülkenin temel sorunları; ekonomik krizler, siyasi dalgalanmalar, insanların kişisel sorunları bir an yok sayılmıştır. Yönetimin 10 gün içinde arka arkaya 3 defa yaptığı petrol, elektrik ve doğalgaza zam ne yerel nede ulusal bültenlerde önemli bir yer buldu ne de toplum tarafından herhangi bir tepkiyle vermemiştir (Sert,2001).

Bundan farklı olarak tarihsel devri olan olimpiyat müsabakaları ülkeler arasında çoğu zaman pozitif gelişmeler sağlamaktadır. Bununla birlikte spor karşılaşmalarının düşmanlıklara sebep olduğu veya kıskırtmalara neden olduğu dönemleri de unutmamak gerekmektedir. Sporda sadece kazanma düşüncesine kendisini kaptıranlar bu oyunları sahası dışına da taşımaktadırlar. Futbol dünyanın her kesiminde en çok alaka gören spor branşıdır. Özellikle kitle iletim aygıtlarının bilimsel ve teknolojik gelişmeler bilgiyi hızla ve alabildiğine yaymaktadır. Buda futbolun toplumsal vasıflarını ete kemiğe

bir anlamda dönüştürmüştür. Futbol taraftarlığı anlayışı futbolu kullanan güç odaklarının müşterisi olması açısından, futbolun sosyal hayattaki konumunun farklılaştırdığı görülmektedir (Sert, 2000). Bölgesel milliyetçilik anlayışının spor fanatizmin önemli bir toplumsal sorun olarak ortaya çıkmasına neden olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmadaki veriler Web of Scinece, Google scholar veri tabanlarından sporda milliyetçilik, fanatizm ve şiddet ile ilgili çalışmalardan verilerin betimsel tarama ve derleme yöntemiyle incelenerek elde edilen bilgilerin yorumlanmasıyla oluşturulmuştur. Web of Scinece, Google scholar veri tabanlarının betimsel tarama yöntemi ile sporda milliyetçilik, fanatizm ve şiddet ile ilgili 54 çalışma incelenmiştir. 54 çalışmanın içerisinden, yinelendiği belirlenen 20 tanesi çıkarılmıştır. Ayrıca derleme çerçevesinde, çalışmalarının ayrıntılı incelenmesi yapılarak geriye kalan 34 çalışmadan tam metnine ulaşılamayıp sadece özet bölümüne erişim sağlanan 12 çalışma da çıkarılmıştır. 22 çalışmadaki veriler betimsel tarama ve derleme yöntemi ile incelenerek sporda milliyetçilik, fanatizm ve şiddet ilişkisinin araştırmacılar tarafından yorumlanmasıyla çalışma oluşturulmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Sporda bölgesel milliyetçilikte şiddet olaylarını, bireysel ve toplumsal nitelikler taşıdığı görülmektedir. Seyircilerin kişisel anlayış kesikliği nedeniyle kült kimliği psikolojik bir savunma aracı olarak milliyetçilik algısını kullanabilmektedir. Bunu geliştirerek tuttuğu takımın başarısı ve bu takımın bir parçası olma anlayışını tezahürat kültürüne yansıtıldığı görülmektedir. Milliyetçi taraftarlık anlayışı fanatizme dönüşünce taraftar ve taraftarlarda ezikliğini unutma aracı olarak grup içinde şiddet eylemine dönüşebilmektedir.

Dünya medyası Avrupa ve dünya kupalarında takımların galibiyetlerinden sonra ciddi bir şekilde milliyetçiliğinin, ırkçı-şoven duygularını kışkırtmaktadır. Bu tür yaklaşımların milli maçlar öncesinde daha maç haftası sürecinde bir bağımsızlık mücadelesi gibi sunulmaktadır. Buda medyanın toplum üzerinde milliyetçilik anlayışını yönlendirme etkisinin ne kadar etkili olduğu söyleyebiliriz.

Milliyetçilik söylemi futbolda, medya gücü ile bizi her an ziyaret eden bir arkadaş gibi olmaktadır. Kullanılan dil ve üslubun yanında değil görüntüler ve semboller ile üretilen milliyetçilik; futbol aracılığıyla geçmişle sürekli bir ilişki kurma çabası kurulduğu görülmektedir. Sporun yapısından dolayı yarışmacı özelliği nedeniyle biz ve onlar ayrımından güç alabilmektedir. Özellikle ülkelerin milli takımların maçları öncesi futbol spor bağlamından çıkarak milliyetçiliğin farklı anlamların üreticisi olduğu görülebilmektedir.

Kırsal kesim insanların, şehir hayatına göçle yoluyla gelip yerleşenlerin uyum sorunu nedeniyle bireylerin toplumsal sorunlarını dışa vurma biçimi olarak bölgesel milliyetçilik fanatizm anlayışına yönelmeleri ve şiddet eylemlerine yol açmaları söz konusudur. O halde, bölgesel milliyetçilik anlayışının spor fanatizminin şiddet eylemlerine dönüşmemesi için; Toplumların gelişmişlik düzeyinin artması ile spor sadece bir milliyetçi yaklaşımdan çıkarak görsel bir sanat anlayışına dönüşebilir. Toplumlar arası göç dalgaları sebebiyle bireylerin toplum uyum ve bütünleşme sürecinde uzmanlar yardımıyla uyum sorunlarını kalıcı yaklaşımları benimsetecek eğitim yardımları verilmelidir. Spor olgusunun sosyolojik ve psikolojik tahlilleri iyi yapılarak toplumsal sorun içinde aksaklıklar tespit edilmelidir. Bu sayede milliyetçilik algısının kişinin zihinsel haritası ile toplumun zihinsel haritası ortak paydada buluşturulmalıdır.

Basının iletişim araçlarının canlı yayınlarda sporun birleştirici, kaynaştırıcı doğrultuda olmayan, provokatör nitelikteki sunumları engellemelidir. Hakem, rakip takım ve kendi takımına karşı seyircilerin uygunsuz ve kötü tezahürat önlenmelidir. Kişilerin kendini hiçbir sosyal ve kültürel

değerler kümesine ait hissetmeyip, suça ve şiddete yatkın bireyler olarak yetişmesi önlenmelidir. Sporda şiddetin besleyen bilinçli ve bilinçsiz olarak bu sürece katkı sağlayan başta medya ile birlikte kulüpler, yöneticiler, taraftarlarca desteklenen fanatizm ve amigoların bu yöndeki söylem ve desteklerini önleyecek yasal ve sert önlemler alınmasını tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Anadolu, B.(2013). Ercan, Rezalet Bakır Mısın?. Milliyetçilik Ve Türk Milli Futbol Takımı'nın Canlı Yayınla İmtihanı.
- Arhan, F. (2012). Diyarbakırspor Düşünde Kalabalık, Taziye Yalnız, İletişim Yayınları, İstanbul, s, 10-12.
- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1998). Aile İçinde Ve Toplumsal Alanda Şiddet, Bilim Serisi 113, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.
- Billig, M. (1995). Banal Nationalism, Sage Publications, Londra.
- Bora, T. (2013). Futbolda Erkeklik, Militarizm, Milliyetçilik: Tek Kale, Erkek Millet Asker Millet: Türkiye'de Militarizm, Milliyetçilik, Erkek(lik)ler, Der. Nurseli Yeşim Sünbülöğlu, İletişim, İstanbul.
- Demirci, F. Sadakat Ve Fanatizm Üzerine, www.Liberal-dt.org.tr Demirbaş, Timur (2001), Krimonoloji, Seçkin, Ankara.
- Durkheim, E. (1985). Toplumbilimsel Yöntem Kuralları, Çev: Celal Baki Akal, B/F/S Yayınları, İstanbul 208.
- Durur, E, K. (2011). Milliyetçilik Söylemi ve Medya, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (2), Ankara.
- Erdoğan, N., Tanıl, B.(2012). “Dur Tarih, Vur Türkiye, Futbol ve Kültürü: Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler, der”. Tanıl Bora, Wolfgang Reiter, Roman Horak, İletişim, İstanbul.
- Ergil, D. (1984). Toplum Ve İnsan, Turhan Kitabevi, Ankara, 1984.
- Erkal, M., Baloğlu, B., Baloğlu, F. (1997). Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul.
- Erten Y, Ardali C. (2001). “Saldırganlık, Şiddet Ve Terörün Psikososyal Yapıları”, Şiddet, Cogito, Sayı 6-7, Syf: 143-154.
- Hobsbawm, E.J.(2007). “Milletler ve Milliyetçilik; 1780'den Günümüze ‘Program, Mit ve Gerçeklik” , çev. O. Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2007.
- Kongar, Emre (2002). Küresel Terör Ve Türkiye, Remzi Kitabevi, İstanbul 209.
- Kozanoğlu, Can (1996). Bu Maçı Alıcaz!, İletişim Yayınları, İstanbul.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, 2006.
- Mutlu, E., (1996). Şiddet, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Sayı 6-7.
- Sert, M. (2000). Gol Atan Galip, Bağlam Yayınları, Ankara.
- Smith, A. D. (1999). Milli Kimlik , çev. B. S. Şener, İletişim Yayınları, İstanbul,
- Şahin, M. (2003). Sporda Şiddet Ve Saldırganlık, Nobel Yayınları, Ankara.
- Tolan, B. (1983). Toplum Bilimlerine Giriş, Savaş Yayınevi, Ankara.
- Van Dijk, Teun A. (2003). Critical Discourse Analysis, The Handbook of Discourse Analysis, ed. D.Schiffrin., D. Tannen, & E. H. Hamilton, Blackwell Publishing, Oxford.
- Van Dijk, Teun A. (1995). Discourse Analysis as Ideology Analysis, Language and Peace, ed. Christiina Schaffner, Anita L. Wenden, Dartmouth, Aldershot.